

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: valimisõiguse piiramine polnud põhiseadusega vastuolus

Riigikohus: valimisõiguse piiramine polnud põhiseadusega vastuolus

10. oktoober 2025

Riigikohus otsustas, et kohalikel valimistel hääleõiguse piiramine ei rikkunud omavalitsuste enesekorraldusõigust. Samas tuletas kohus meelde, et valimiseelsel aastal tuleks valimisreeglite muutmist üldjuhul vältida.

Riigikogu kiitis 26. märtsil 93 poolt- ja seitsme vastuhäälega heaks põhiseaduse muudatuse, mille tulemusena ei saa Euroopa Liitu mitte kuuluvate riikide kodanikud tänavustel kohalikel valimistel enam hääletada ning järgmisest aastast kaotavad valimisõiguse ka kodakondsuseta inimesed.

Kohtla-Järve Linnavolikogu taotles Riigikohtult muudatuse põhiseadusevastaseks tunnistamist, kuna see riivas nende hinnangul kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust. Taotluses toodi välja, et hääleõiguse piiramise tõttu jääb valimistest kõrvale ligi pool Kohtla-Järve elanikest. See kahjustab usaldust avaliku võimu vastu ning lõhub omavalitsuse ja elanikkonna sideme.

Linnavolikogu arvates pole proportsionaalne hääleõiguse äravõtmine püsielanikelt, kes on saanud seni valimistel osaleda ning kel on seaduslik ja pikaajaline side kohaliku kogukonnaga. Taotluses juhiti tähelepanu ka sellele, et rahvusvaheliste põhimõtete järgi ei tohi üldjuhul olulisi valimisnorme muuta vähem kui aasta enne valimisi.

Riigikohus jättis täna avaldatud otsusega taotluse rahuldamata. Kohus märkis, et menetlusnõudeid järgides võib põhiseaduses omavalitsusi puudutavaid norme ümber kujundada. Seega sai muudatuse vastuolu põhiseadusega seisneda eelkõige menetluskorra rikkumises.

Põhiseadus ei sätesta otsest keeldu teha valimisreeglites muudatusi vahetult enne valimisi. Riigikohus on aga varem korduvalt selgitanud, et olulist muudatust kavandav seadus peaks jõustuma aegsasti enne valimisi. Selle nõude eesmärk on kaitsta õiguskindlust ja usaldust valimiste suhtes ning hoida ära ebademokraatlikke mõjutusi valimistulemustele. Euroopa Nõukogu Veneetsia Komisjoni valimiste hea tava järgi ei tohiks teha valimisseaduses olulisi muudatusi üldjuhul vähem kui aasta enne valimisi.

Riigikohtu hinnangul polnud vaidlusalune muudatus siiski põhiseadusega vastuolus. Oluline on arvesse võtta, et valimisõigust piirati põhiseaduse, mitte lihtalt seadusega. Põhiseaduse muutmiseks ette nähtud range menetluskord eeldab Riigikogus laia poliitilist toetust. See aitab tagada, et valimisreeglite muutmisel on ulatuslik ühiskondlik poolehoid ja seda ei tehta mõne üksiku poliitilise jõu huvides. Praegusel juhul sai põhiseaduse muutmine Riigikogu liikmete ülekaaluka toetuse ning seadus võeti vastu ka ligi seitse kuud enne valimisi, mitte vahetult enne nende toimumist.

Riigikohus märkis, et vähem kui aasta enne valimisi tehtava muudatuse võimalikku negatiivset mõju avalikkuse usaldusele aitab leevendada ka avatud ja laialdane ühiskondlik debatt.

Kokkuvõttes leidis Riigikohus, et põhiseadust muudeti korrakohaselt ja sellega ei rikutud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust. Valimisõiguse andmine üksnes ELi kodanikele pole vastuolus põhiseaduses sätestatud demokraatia põhimõttega. Valimisõigus on poliitiline põhiõigus ning Eestil ei ole ka rahvusvahelisest õigusest tulenevat kohustust anda hääleõigust mittekodanikele.

Riigikohtu otsusega saab täismahus tutvuda siin [1].

Teate sisestas:

Arno Pöder
pressiesindaja
arno [dot] poder@riigikohus [dot] ee

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-valimisoiguse-piiramine-polnud-pohiseadusega-vastuolus>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=5-25-14/15>